

แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช

การศึกษาเกี่ยวกับชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชในแง่มุมต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้วในบทข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นสภาพทั่วไปของชุมชน วิวัฒนาการชุมชน การขยายตัวของชุมชน ตลอดจนรูปแบบพื้นที่ชุมชน จะเห็นได้ว่าชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชมีวิวัฒนาการ และมีบทบาทสำคัญในภูมิภาคมาเป็นเวลานาน จนในปัจจุบันนี้ชุมชนเมืองก็ยังมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านการศึกษา การศาสนา การบริหาร และด้านศูนย์กลางการพักอาศัยของจังหวัดนครศรีธรรมราช การเป็นศูนย์กลางสำคัญในด้านต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชจึงได้มีการขยายตัวโดยลำดับมา จนกลายเป็นเมืองที่มีลักษณะแนวยาว (LINEAR TYPE) และในขณะที่พื้นที่เมืองที่กำลังขยายตัวด้านการพักอาศัยออกสู่พื้นที่ด้านตะวันออกบริเวณถนนพัฒนาการควาง และพื้นที่ด้านตะวันตก บริเวณตลาดหัวอิฐและแนวถนนสาย 4016 การขยายตัวของเมืองที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะการขยายตัวของเมืองที่เป็นแนวยาวได้ก่อให้เกิดปัญหาบางประการ เช่น ปัญหาการเข้าถึงศูนย์กลาง ปัญหาการจราจรบนถนนสายหลัก นอกจากนั้นแล้วการขยายตัวของเมืองที่กำลังขยายตัวสู่พื้นที่ด้านตะวันตก และพื้นที่ตะวันออกก็มิได้มีการเตรียมการพัฒนาพื้นที่รองรับการขยายตัว ซึ่งยากต่อการแก้ไขในอนาคต

การศึกษาในบทนี้จึงเป็นการสรุปปัญหาของการพัฒนาเมืองที่ผ่านมา รวมทั้งการพิจารณาบทบาทของเมืองในอนาคต และวางแนวทางการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาของเมืองรวมทั้งรองรับบทบาทของเมืองในอนาคตต่อไป

6.1 สรุปปัญหาของชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช

ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชได้พัฒนามาโดยลำดับ และกลายเป็นชุมชนใหญ่ดังปรากฏอยู่ในขณะนี้ ในขณะที่เคียวกันความเป็นชุมชนใหญ่ก็ได้เกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ ตามมา จากการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ที่ผ่านมาก็พอที่จะสรุปถึงปัญหาของชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชได้ดังนี้

ปัญหาการใช้ที่ดิน

ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชได้ขยายตัวและเติบโตตามแนวฮาวลวดมา ทั้งนี้เนื่องจากมาจากเส้นทรายแนวฮาว และมีความกว้างเพียงประมาณ 500 เมตร เป็นตัวกำหนด จึงได้เกิดเมืองแนวฮาว (LINEAR TYPE) และกิจกรรมการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ก็ได้กระจายอยู่ตามส่วนต่าง ๆ ของเมือง ลักษณะการขยายตัวดังกล่าวนี้ได้อำนาจให้เกิดปัญหา คือ

1. ความสับสนและไม่เป็นระเบียบของกิจกรรมการใช้ที่ดิน

การขยายตัวของชุมชนตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันได้เกิดกิจกรรมการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ กระจายอยู่ตามแนวฮาวของเมือง ซึ่งในอดีตนั้นขาดการวางแผนการใช้ที่ดินที่เหมาะสม เมื่อเมืองได้ขยายตัวใหญ่ขึ้น ความซับซ้อนของกิจกรรมมากขึ้น ปัญหาจึงได้ปรากฏเด่นชัดในปัจจุบัน กล่าวคือ การใช้ที่ดินบางประเภทปะปนกันอย่างไม่เหมาะสม เช่น บริเวณตลาดท่าวังซึ่งเป็นย่านการค้า ก็มีวัดปะปนอยู่ในบริเวณนี้ถึง 4 แห่งด้วยกัน คือ วัดเสาชงทอง วัดบูรณาราม วัดวังตะวันตก วัดวังตะวันออก ถึงแม้ว่าวัดเหล่านี้จะเกิดขึ้นมานานพร้อม ๆ กับชุมชนแห่งนี้ แต่ในปัจจุบันบริเวณนี้มีความพลุกพล่านมาก สภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมต่อการเป็นศาสนสถาน อีกทั้งยังเป็นการสกัดกั้นการใช้ที่ดินเพื่อการค้าในบริเวณนี้อีกด้วย

นอกจากนั้นแล้วกิจกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญก็ได้กระจุกกระจายอยู่ตามแนวฮาวของเมือง ในระยะทางที่ห่างกันเกิดความไม่สะดวกต่อการติดต่อ เช่น สถานที่ราชการที่ให้บริการแก่ประชาชนนั้น ปรากฏว่าที่ทำการเทศบาลอยู่ที่บริเวณเจดีย์ฮักษ์ ส่วนสถานีตำรวจอยู่ที่ตลาดแขก และศาลากลางจังหวัดอยู่บริเวณตลาดท่ามกลางเมืองเก่า กิจกรรมเหล่านี้มิได้รวมศูนย์อยู่ในบริเวณเดียวกัน

2. การใช้ที่ดินในเขตเมืองเก่าขยายตัวโดยขาดการควบคุม

บริเวณเมืองเก่านครศรีธรรมราช (ในกำแพงเมือง) นับเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เป็นที่ตั้งของชุมชนดั้งเดิม และโบราณสถานที่สำคัญ ปรากฏว่าในระยะที่ผ่านมาการขยายตัวเกิดขึ้นโดยไม่มีใครควบคุมใด ๆ จะเห็นได้ว่าบริเวณย่านการค้ากลางเมืองเก่า (ท่าม้า) ได้มีการขยายตัวปลูกสร้างอาคารซึ่งในอนาคตการขยายตัวจะยิ่งเพิ่มขึ้น ถ้าหากไม่มีมาตรการควบคุมที่ดีแล้วก็จะทำลายเอกลักษณ์และบรรยากาศเมืองเก่าให้เสียไป

3. ปัญหาการเข้าถึงศูนย์กลาง

ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชได้ขยายตัวจนเป็นแนวฮาวประมาณ 10 กิโลเมตรในปัจจุบัน และเกิดชุมชนย่านต่าง ๆ กระจายตามแนวฮาวของเมือง ชุมชนเหล่านี้ต้องเข้าไปใช้บริการในด้านต่าง ๆ จากศูนย์กลาง คือ ศูนย์กลางการค้าบริเวณท่าวังซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้า

ที่ใหญ่ที่สุดและให้บริการในทุก ๆ ด้าน ในขณะที่บริเวณชุมชนต่าง ๆ เหล่านี้มีเพียงศูนย์กลางเล็ก ๆ ให้บริการ ซึ่งไม่อาจสนองความต้องการได้ในทุกด้าน จึงจำเป็นต้องมาใช้บริการจากศูนย์กลาง ทำรัง จึงเกิดปัญหาในการเดินทาง เช่น ชุมชนด้านใต้สุดของเมือง คือ ชุมชนหัวถนนมีระยะห่างจากศูนย์กลางทำรังถึง 7 กิโลเมตร ซึ่งต้องเดินทางมาในระยะที่ไกลพอสมควร

ปัญหาสาธารณูปโภค

สาธารณูปโภคนับว่าเป็นบริการพื้นฐานที่เทศบาลจะต้องจัดให้มีและบำรุงรักษา และบริการให้ทั่วถึง ปัญหาสาธารณูปโภคที่สำคัญของชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชมีดังนี้

1. ถนน ในปัจจุบันนี้ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชได้เกิดปัญหาความคับคั่งของการจราจรบนถนนสายหลัก โดยเฉพาะในช่วงโมงเร่งด่วนทั้งนี้ก็เนื่องมาจากถนนราชดำเนินเป็นถนนสายหลักเพียงสายเดียวที่สามารถติดต่อย่านต่าง ๆ ได้ตลอดแนวยาวของเมือง การจราจรจึงเกิดขึ้นบนถนนสายนี้ ในขณะที่เคียวกันถนนสายรองที่จะมาช่วยรองรับและระบายการจราจรของถนนราชดำเนิน คือ ถนนศรีธรรมโศก ถนนศรีธรรมราช และถนนเลียงเมือง พัฒนาการคูขวางยังมีสภาพถนนไม่ดีนักและไม่กว้างพอ จึงยังไม่สามารถรองรับได้เท่าที่ควร

นอกจากนั้นในพื้นที่กำลังขยายตัว คือ ย่านพัฒนาการคูขวาง และพื้นที่ด้านในของย่านตลาดหัวอิฐ สภาพการสัญจรไม่ดีนักยังไม่มี การเตรียมระบบถนนที่รองรับการขยายตัวที่กำลังเกิดขึ้น ถนนภายในชุมชนส่วนใหญ่จึงถูกสร้างขึ้นโดยเอกชนสภาพยังเป็นถนนลูกรัง

2. การระบายน้ำ การระบายน้ำของชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชในพื้นที่บางส่วนยังไม่ทั่วถึง เช่น บริเวณที่อยู่ลึกเข้าไปจากถนนสายหลัก นอกจากนั้นในบางพื้นที่ระบบการระบายน้ำยังไม่ดี ท่อระบายน้ำมีขนาดเล็ก อุดตัน ซากการดูแล เช่น บริเวณสถานีรถไฟนครศรีธรรมราชไปจนถึงหน้าวัดศรีทวี ท่อระบายน้ำบางตอนไม่มีฝาปิด มีขนาดเล็ก และน้ำท่วมท่อระบายน้ำ

นอกจากนั้นแล้วในชุมชนแออัด และพื้นที่ที่กำลังขยายตัวยังไม่มีระบบการระบายน้ำรองรับ โดยเฉพาะพื้นที่กำลังขยายตัวด้านตะวันออกย่านพัฒนาการคูขวาง พื้นที่ส่วนใหญ่ถูกถมเพื่อสร้างบ้านพักอาศัย ฉะนั้นพื้นที่ที่ยังไม่ได้ถมก็จะถูกน้ำท่วมขังแน่นอนซึ่งจะเกิดปัญหาแก่ชุมชนต่อไป

3. ไฟฟ้า และประปา ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชกำลังมีการขยายตัวออกจากแนวเส้นทาง ไฟฟ้า และประปา จึงเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐาน ในส่วนของไฟฟ้านั้นไม่มีปัญหาสามารถให้บริการได้เต็มพื้นที่ แต่บริการน้ำประปานั้นยังไม่สามารถให้บริการได้เพียงพอ โดยเฉพาะพื้นที่

ที่อยู่ลึกเข้าไปจากถนนสายหลัก และพื้นที่กำลังขยายตัวด้านตะวันออก

ปัญหาสภาพแวดล้อม

ปัญหาสภาพแวดล้อมนั้นเกิดขึ้นในบางพื้นที่ของชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช พื้นที่ที่เป็นห่วงได้แก่บริเวณชุมชนแออัด ซึ่งมีอยู่ 5 แห่งในชุมชนเมือง คือ ชุมชนหลังสถานีรถไฟ ชุมชนท่าโพธิ์ ชุมชนมะขามชุม ชุมชนหลังวัดพระมหาธาตุและชุมชนคูขวาง นอกจากนี้ก็ยังมีบริเวณด้านหลังตลาดหัวอิฐ ซึ่งใช้เป็นที่พักอาศัยและเก็บของ

พื้นที่บริเวณชุมชนแออัดบริเวณที่เห็นได้ชัดที่สุด คือ ชุมชนหลังสถานีรถไฟ ชุมชนแห่งนี้ไม่มีระบบการระบายน้ำ อยู่ในพื้นที่ต่ำ น้ำท่วมในฤดูฝน สภาพบ้านเรือนอยู่กันอย่างแออัด มีทางเดินแคบ ๆ ใช้ในการสัญจร บางพื้นที่มีสภาพน้ำท่วมขัง

ส่วนพื้นที่ด้านหลังตลาดหัวอิฐนั้น เนื่องจากพื้นที่แห่งนี้อยู่นอกเขตเทศบาล การให้บริการต่าง ๆ จึงไม่มีความพร้อมนัก เช่น การเก็บขยะไม่เต็มที่ และระบบการระบายน้ำไม่ทั่วถึง มีระบบการระบายน้ำเฉพาะริมถนนสาย 4016 เท่านั้น พื้นที่ที่อยู่ลึกเข้าไปจึงประสบปัญหาด้านสภาพแวดล้อมพอสมควร

จากปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมานั้นนับเป็นปัญหาสำคัญของชุมชนเมืองที่ดำรงอยู่ และจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นหากไม่ได้มีการวางแผนแก้ไข จึงจำเป็นต้องมาให้ความสำคัญและเตรียมการแก้ไขเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองที่จะเกิดขึ้นต่อไป

6.2 นโยบายการพัฒนา

ในปัจจุบันชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชนับว่าเป็นศูนย์กลางสำคัญในด้านต่าง ๆ กล่าวคือ ศูนย์กลางการค้า การบริการ การศึกษาและพักอาศัยของจังหวัดนครศรีธรรมราช ศูนย์กลางการค้าพืชผลทางการเกษตรของจังหวัดและภาคใต้ ศูนย์กลางทางด้านประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมของภาคใต้ ดังได้กล่าวมาแล้วในบทข้างต้น

สำหรับบทบาทในอนาคตของชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ แล้ว พอสรุปบทบาทสำคัญได้ดังนี้

1. ศูนย์กลางการค้า การบริการ การคมนาคมขนส่ง การบริหาร การศึกษาของจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. ศูนย์กลางการค้าพืชผลทางการเกษตรของจังหวัดนครศรีธรรมราชและภาคใต้
3. เมืองท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

จากการพิจารณาถึงบทบาทของชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชในอนาคต และเพื่อให้การพัฒนาสอดคล้องกับบทบาทสำคัญของเมือง จึงพอสรุปได้ว่า นโยบายการพัฒนาชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชในอนาคตนั้นจะต้องพัฒนาชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชรองรับการเป็นศูนย์กลางการค้า การบริการ การคมนาคมขนส่ง การบริหาร การศึกษา ของจังหวัดนครศรีธรรมราชรองรับการเป็นศูนย์กลางการค้าพืชผลทางการเกษตรของจังหวัดและภาคใต้ และรองรับการเป็นเมืองท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งจะต้องวางแนวทางในการพัฒนาต่อไป

6.3 แนวทางการพัฒนา

จากการพิจารณาบทบาทในอนาคตของชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชดังได้กล่าวมาแล้ว รวมทั้งการพิจารณาถึงปัญหาของชุมชนเมืองที่ดำรงอยู่ เพื่อให้การพัฒนาเมืองประสบความสำเร็จสามารถรองรับการเจริญเติบโตของเมืองในอนาคต รวมทั้งยังคงเอกลักษณ์ของเมืองนครศรีธรรมราชไว้ได้ โดยมีทางเลือกดังนี้

ทางเลือกที่ 1 : พัฒนพื้นที่ตามแนวโน้มการขยายตัว

1. การเตรียมพื้นที่รองรับการขยายตัว

จากสภาพการขยายตัวของชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชในปัจจุบันนั้นจะเห็นได้ว่า ชุมชนเมืองได้ขยายตัวออกสู่พื้นที่ด้านตะวันตกบริเวณตลาดหัวอิฐและแนวถนนสาย 4016 และพื้นที่ด้านตะวันออกบริเวณถนนพัฒนาการคูขวาง ทั้งนี้เนื่องมาจากสภาพความอึดตัวของการใช้ที่ดินในเมือง

จากการกำหนดบทบาทในอนาคต ซึ่งชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชจะต้องเป็นศูนย์กลางการศึกษา การศาสนา การบริหาร และพักอาศัยของจังหวัด และจากการคาดการณ์ประชากร ปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2542 ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชจะมีประชากรทั้งสิ้น 80,819 คน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการเตรียมพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวดังกล่าว

เมื่อพิจารณาถึงสภาพพื้นที่ ราคาที่ดิน และความเป็นจริงของการขยายตัวที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้ พื้นที่ที่เหมาะสมต่อการรองรับการขยายตัวของชุมชนเมืองก็ได้แก่ พื้นที่ด้านตะวันออกบริเวณถนนพัฒนาการคูขวาง และพื้นที่ด้านตะวันตกบริเวณตลาดหัวอิฐ และแนวถนนสาย 4016 โดยพื้นที่ด้านตะวันออกนั้นเป็นพื้นที่ที่อยู่ระหว่างถนนราชดำเนินกับถนนพัฒนาการคูขวางและพื้นที่ด้านทิศตะวันออกตลอดแนวถนนพัฒนาการคูขวาง

ซึ่งพื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่ทำนาแต่เดิม น้ำท่วมเฉพาะฤดูฝนเท่านั้นสามารถถมที่พัฒนาเป็นที่อยู่อาศัยได้ และราคาที่ดินไม่สูงนัก สามารถเข้าถึงได้โดยถนนพัฒนาการคูขวาง

ส่วนพื้นที่ด้านตะวันตก ได้แก่ บริเวณตามแนวขาวของถนนสาย 4016 ตั้งแต่ตลาดหัวอิฐจนถึงสี่แยกเบญจมาฯ ขณะนี้การขยายตัวกำลังเกิดขึ้นตามแนวถนนสาย 4016 ส่วนพื้นที่ที่ลึกเข้าไปจากแนวถนนนี้เป็นพื้นที่ส่วนมีบ้านเรือนกระจายอยู่ทั่วไป สามารถเข้าถึงได้โดยถนนสาย 4016 และถนนซอยตามระยะ

พื้นที่ด้านตะวันออกและด้านตะวันตกดังกล่าวมานี้ยังมีที่ว่างอีกเป็นจำนวนมาก ประกอบกับไม่ไกลจากศูนย์กลางเมืองมากนัก นับว่าเป็นพื้นที่ที่สามารถพัฒนารองรับการขยายตัวของเมืองได้ (ดูแผนที่ 6.1)

2. ขยายเขตเทศบาลรองรับพื้นที่เมือง

สภาพความเป็นจริงของการขยายตัวของเมืองที่เกิดขึ้นในขณะนั้นเป็นการขยายตัวออกสู่พื้นที่ด้านตะวันตก ตามแนวถนนสาย 4016 ซึ่งอยู่นอกเขตเทศบาล และพื้นที่ด้านตะวันออก บริเวณถนนพัฒนาการคูขวาง

จากการพิจารณาถึงบทบาทในอนาคตที่ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชจะต้องเป็นศูนย์กลางการค้าเพื่อผลทางการเกษตรที่สำคัญ โดยตลาดหัวอิฐจะต้องเป็นศูนย์กลางการค้าดังกล่าว ประกอบกับในปัจจุบันนี้สภาพปัญหาของพื้นที่บริเวณชุมชนหัวอิฐ โดยเฉพาะในด้านการรักษาความสะอาด และการระบายน้ำในพื้นที่ด้านในของชุมชนกำลังทวีความรุนแรงขึ้นทั้งนี้เนื่องมาจากบริเวณนี้ไม่ได้อยู่ในเขตความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองนครศรีธรรมราช จึงควรทำการขยายเขตเทศบาลในพื้นที่ด้านตะวันตกนี้ตามแนวถนนสาย 4016 รัศมี 1 กิโลเมตรไปจนถึงสี่แยกเบญจมาฯ ทั้งนี้เพราะในบริเวณนี้มีการตั้งบ้านเรือนพักอาศัยอยู่ทั่วไป และครอบคลุมพื้นที่ตลาดหัวอิฐ ซึ่งเทศบาลควรเข้าไปดูแลและอีกทั้งอยู่ในขอบเขตที่เทศบาลสามารถเข้าไปแก้ปัญหาได้ เพราะบริเวณที่ลึกเข้าไปมากกว่านี้จะเป็นพื้นที่สวน และอาจได้รับการต่อต้านจากประชาชนมากขึ้นดังเช่นการต่อต้านของชาวชุมชนตลาดหัวอิฐในขณะนี้ (ดูแผนที่ 6.2)

3. ปรับปรุงและขยายโครงข่ายการบริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

การให้บริการสาธารณูปโภคของชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชนับว่ายังไม่ครอบคลุมทั่วถึงนักโดยเฉพาะพื้นที่ชุมชนแออัด และชุมชนที่กำลังขยายตัวยังไม่มี การจัดเตรียมสาธารณูปโภครองรับ จึงควรมีแนวทางการวางแผนสาธารณูปโภค ดังนี้

โครงการข่ายถนน

การปรับปรุงโครงการข่ายถนนมีแนวความคิดดังนี้

1. ปรับปรุงถนนสายรองเพื่อแก้ปัญหาการจราจรบนถนนสายหลัก เนื่องจากถนนราชดำเนินเป็นถนนสายหลักเพียงสายเดียวที่ใช้ตัดต่อพื้นที่ย่านต่าง ๆ ของเมือง และในขณะนี้เกิดปัญหาความคับคั่งของการจราจรบนถนนสายหลัก จึงควรปรับปรุงถนนพัฒนาการทุ่งปรัง ซึ่งขนานกับถนนราชดำเนินทางด้านทิศตะวันตก จากหัวถนนไปเชื่อมต่อกับถนนศรีธรรมราชรวมทั้งปรับปรุงถนนศรีธรรมราช และถนนศรีธรรมโศภินให้มีความคล่องตัวในการสัญจร ซึ่งถนนสายดังกล่าวนี้จะสามารถรองรับการจราจรบนถนนสายหลักได้

2. ปรับปรุงและตัดถนนในพื้นที่ด้านตะวันออกบริเวณถนนพัฒนาการคูขวาง เพื่อให้การติดต่อระหว่างถนนพัฒนาการกับถนนราชดำเนินเกิดความสะดวกยิ่งขึ้น และผู้สัญจรจะหันมาใช้ถนนพัฒนาการเพิ่มขึ้นเนื่องจากสามารถติดต่อถึงถนนราชดำเนินได้ทุกระยะ 1-2 กิโลเมตรและเป็นการเปิดพื้นที่เมืองเพื่อการพักอาศัยอีกด้วย

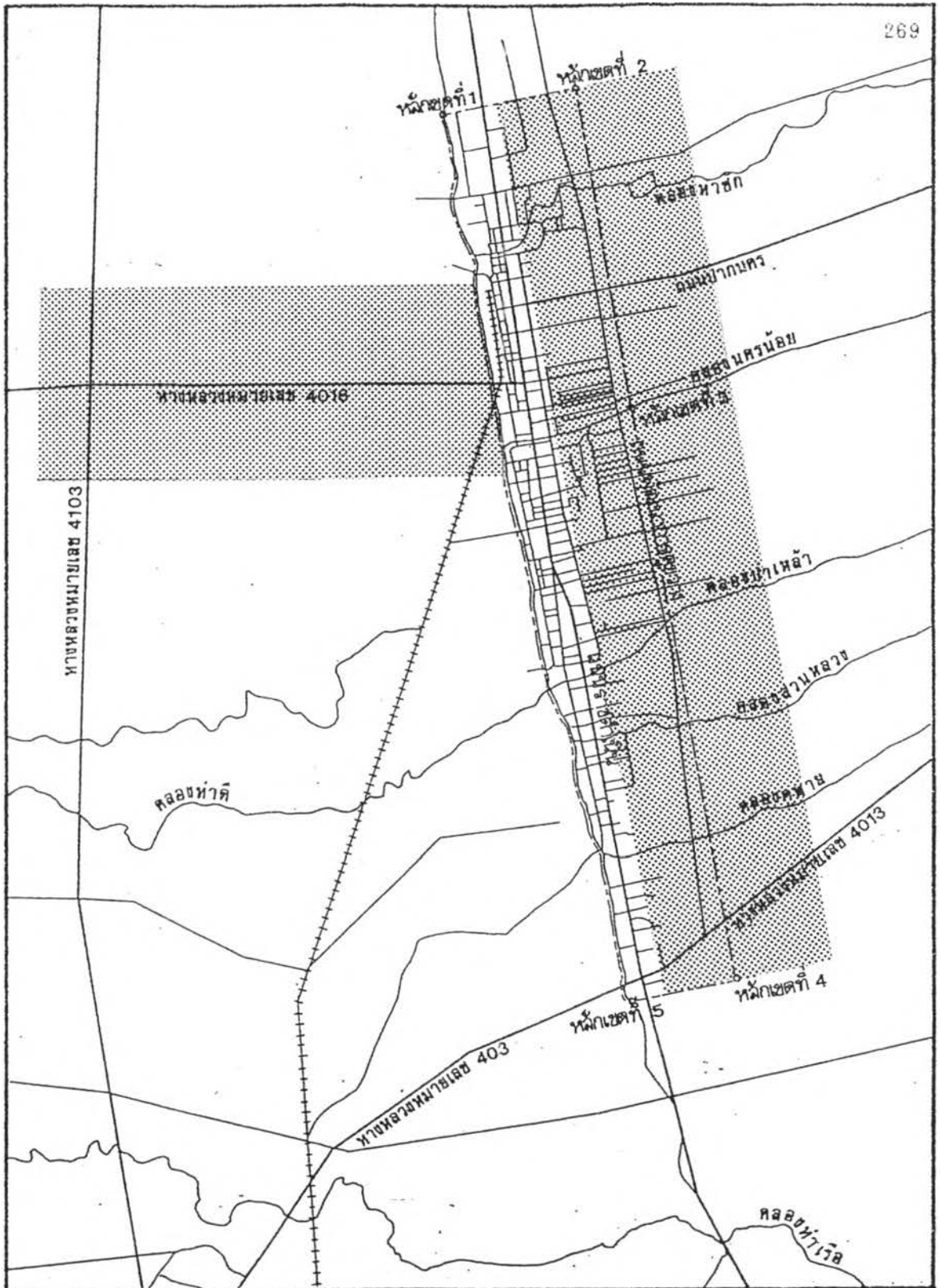
นอกจากนั้นแล้วจะต้องมีการตัดถนนขึ้นใหม่ทางด้านตะวันออก เพื่อใช้เป็นถนนเลียงเมือง (BY PASS) ในอนาคต เนื่องจากถนนพัฒนาการคูขวางซึ่งใช้เป็นถนนเลียงเมืองในปัจจุบันกำลังมีการขยายตัวการก่อสร้างอาคารบ้านเรือนตามแนวถนนเส้นนี้ และถนนเส้นนี้ก็จะมีความเหมาะสมเป็นถนนใช้สัญจรภายในชุมชนในที่สุด

3. ปรับปรุงและตัดถนนในพื้นที่ด้านตะวันตกบริเวณตลาดหัวอิฐ และแนวถนนสาย 4016

เนื่องจากขณะนี้การขยายตัวกำลังเกิดขึ้นตามแนวถนนสาย 4016 และการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ด้านในที่ลึกเข้าไปจากถนนไม่สะดวกนัก จึงควรตัดถนนขนานกับถนนสาย 4016 ทั้ง 2 ด้านในรัศมี 1 กิโลเมตรและปรับปรุงถนนซอยตามระยะเชื่อมต่อกับถนนด้านใน ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการสัญจรและเป็นการเปิดพื้นที่เมืองเพื่อรองรับการขยายตัว และดึงดูดให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในส่วนที่ลึกเข้าไปด้านในจากแนวถนนสาย 4016 (ดูแผนที่ 6.3)

โครงการข่ายการระบายน้ำ

การระบายน้ำในปัจจุบันเกิดปัญหามาจากท่อระบายน้ำไม่ได้มาตรฐาน มีขนาดเล็กเกินไปและเกิดการอุดตัน ซึ่งในพื้นที่เมืองส่วนใหญ่ระบบการระบายน้ำจะทั่วถึง แต่จะต้องปรับปรุงให้ระบบระบายน้ำมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เช่น บริเวณใจกลางชุมชน มีการตั้งถิ่นฐานหนาแน่นควรปรับปรุงท่อระบายน้ำให้มีขนาดใหญ่

แสดง พื้นที่รองรับการขยายตัว (ทางเลือกที่ 1)

สัญลักษณ์

 พื้นที่รองรับการขยายตัว

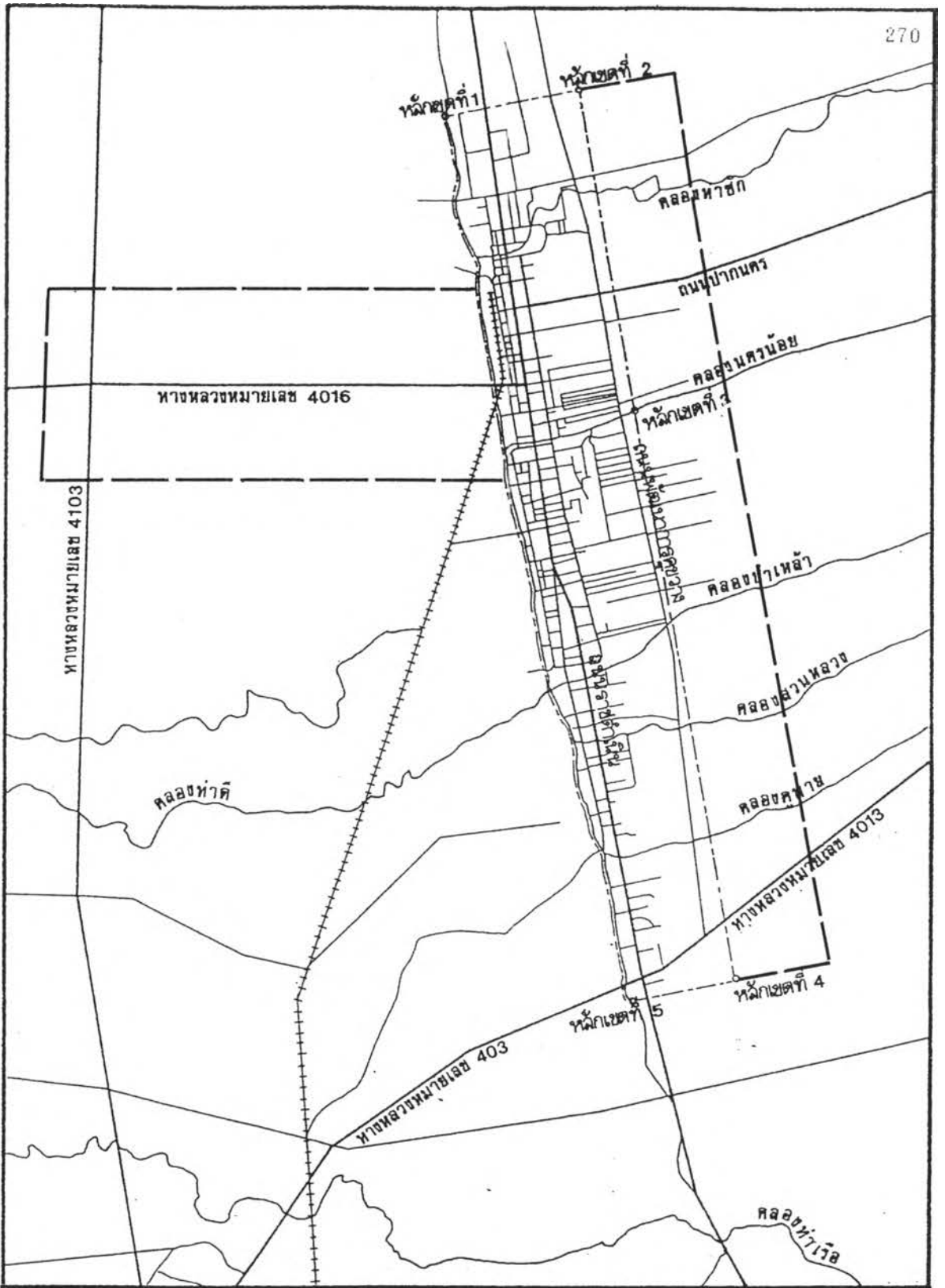
แผนที่ 6.1

มาตราส่วน

การศึกษาวិวัฒนาการและแนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช

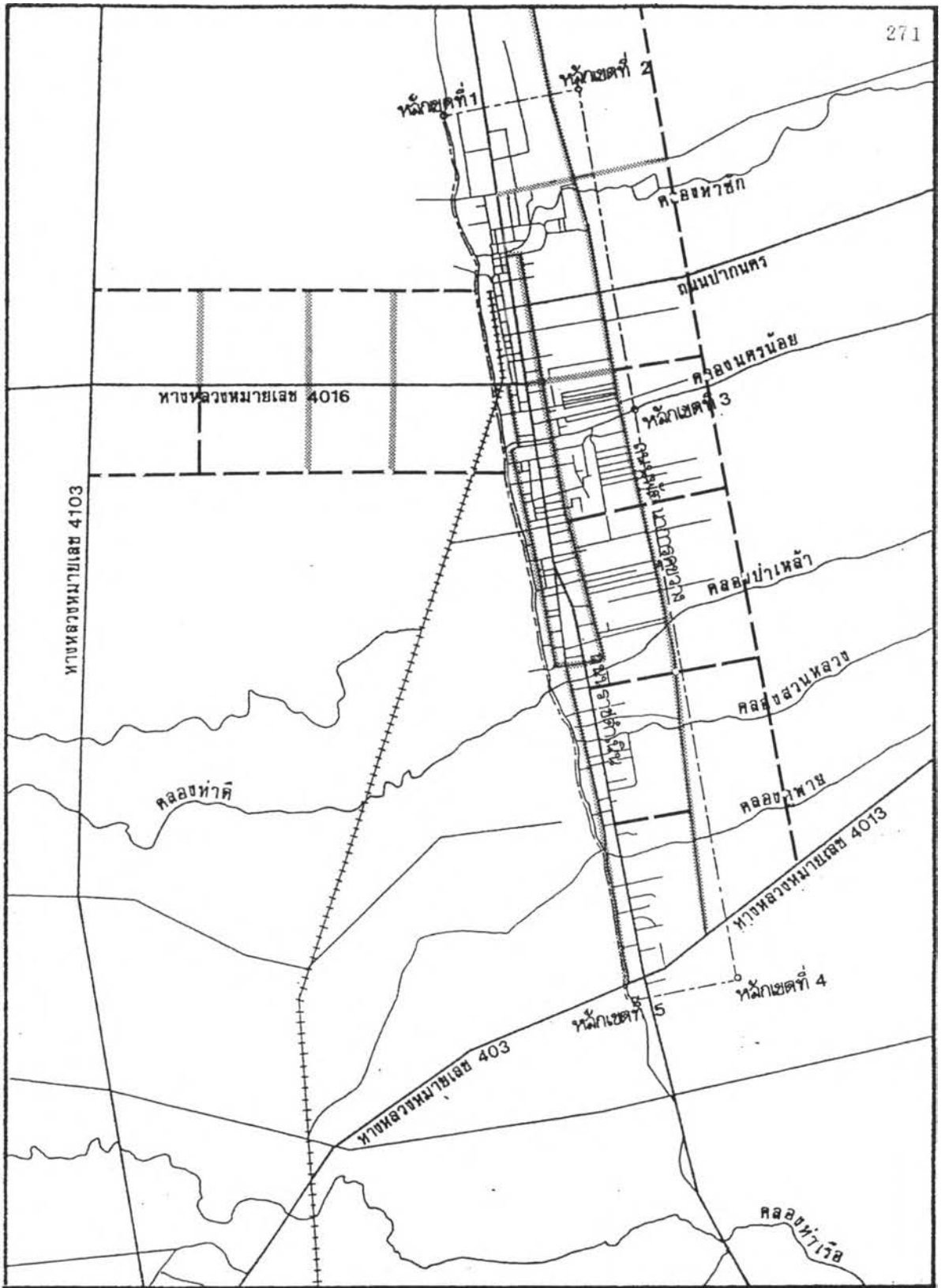

แสดง แนวทางการขยายเขตเทศบาล
 สัญลักษณ์
 - - - - - แนวเขตเดิม
 — — — — — แนวเขตขยาย

แผนที่ 6.2

มาตราส่วน
 0 1 2 กม.

การศึกษาวิวัฒนาการและแนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช

แสดง การปรับปรุงโครงข่ายถนน

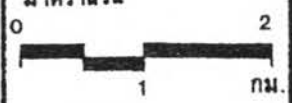
สัญลักษณ์

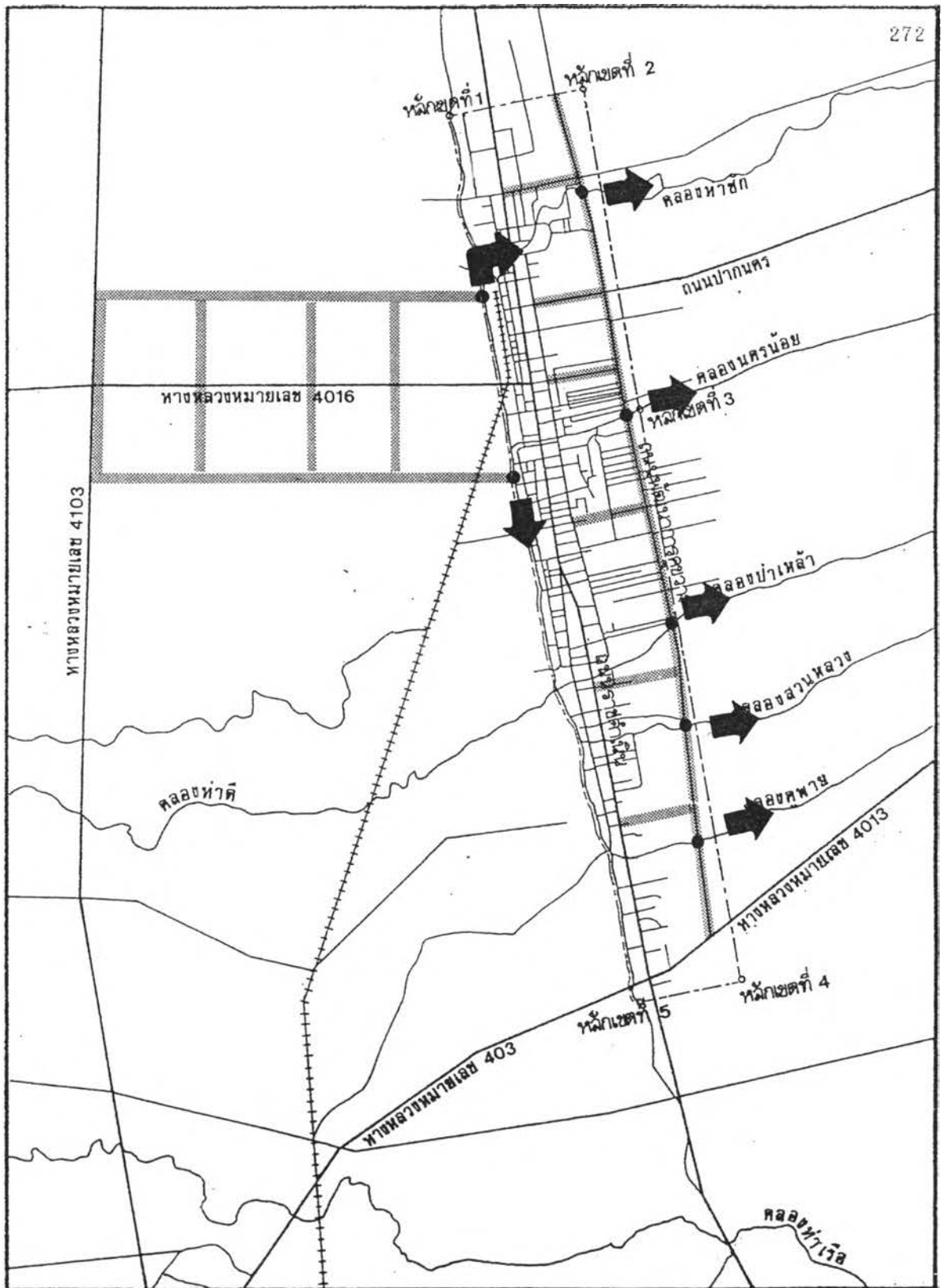
- แนวถนนปรับปรุง
- แนวถนนตัดใหม่

แผนที่ 6.3

มาตราส่วน

แสดง การปรับปรุงระบบระบายน้ำ

สัญลักษณ์

แนวการปรับปรุง

จุดระบายลงสู่ลำคลอง

แผนที่ 6.4

มาตราส่วน

การศึกษาวิวัฒนาการและแนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช

สำหรับพื้นที่เมืองในส่วนที่กำลังขยายตัว คือ พื้นที่ย่านพัฒนาการ และพื้นที่บริเวณ ตลาดหัวอิฐจะต้องจัดระบบระบายน้ำควบคู่ไปกับการปรับปรุงโครงข่ายถนนเพื่อเป็นการสร้างความพร้อมของพื้นที่เพื่อดึงดูดการขยายตัวและรองรับปัญหาน้ำท่วมซึ่งจะต้องเกิดขึ้นแน่นอน

ส่วนพื้นที่ชุมชนแออัดนั้นการแก้ปัญหาในระยะสั้นเทศบาลจะต้องเข้าไปดูแลเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วมซึ่งและร่วมกับชุมชนตลอดทางระบายน้ำ ส่วนการแก้ปัญหาในระยะยาวจะต้องจัดเตรียมพื้นที่แห่งใหม่เพื่อรองรับชุมชนแออัดบางแห่ง เช่น ชุมชนหลังสถานีรถไฟซึ่งขณะนี้มีความแออัดมาก อีกทั้งอยู่ในกลุ่มพื้นที่บางส่วนจึงถูกน้ำท่วมซึ่งในฤดูฝน และสภาพแวดล้อมบริเวณนี้ก็ไม่ดีนัก จึงควรมีการวางแผนในระยะยาวต่อไป

4. พัฒนาศูนย์กลางรองรับพื้นที่ชุมชน

จากสภาพการขยายตัวของเมืองที่มีแนวาวาดังปรากฏในปัจจุบันนี้ ได้ก่อให้เกิดปัญหาการเข้าถึงศูนย์กลาง โดยเฉพาะศูนย์กลางการค้าและบริการ จะเห็นได้ว่าชุมชนส่วนต่าง ๆ จะต้องเดินทางเข้ามาใช้บริการจากชุมชนท่าวังเป็นหลัก

ฉะนั้นเพื่อเป็นการแก้ปัญหาการเข้าถึงศูนย์กลางจึงควรกำหนดให้ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชมีหลายศูนย์กลางตามระยะของเมือง และพัฒนาศูนย์กลางเหล่านี้ให้สามารถรองรับชุมชนแต่ละตอนได้ โดยการกำหนดการใช้ที่ดินบริเวณศูนย์กลางเหล่านี้ เป็นการใช้ที่ดินประเภทพาณิชย์ยกรรม ซึ่งศูนย์กลางที่มีศักยภาพอยู่แล้ว และศูนย์กลางที่มีแนวโน้มที่จะพัฒนาได้ ได้แก่ ตลาดหัวถนน ตลาดประจักษ์ ตลาดท่าม้า ตลาดแขก และตลาดท่าวัง โดยที่ให้ตลาดท่าวังเป็นศูนย์กลางหลักทางด้านทิศเหนือ และตลาดหัวถนนเป็นศูนย์กลางหลักทางด้านทิศใต้ ส่วนตลาดแขก ตลาดประจักษ์ ตลาดท่าม้าเป็นศูนย์กลางรองซึ่งสามารถให้บริการในระดับย่าน โดยเฉพาะตลาดท่าม้าซึ่งอยู่กลางเมืองเก่า และตลาดประจักษ์ซึ่งอยู่ทางประตูเมืองด้านทิศใต้จะต้องมีการควบคุมไม่ให้ขยายตัวจนทำลายกิจกรรม และบรรยากาศเมืองเก่า

ศูนย์กลางดังได้กล่าวมาแล้วนี้ไม่ว่ามีศักยภาพพอที่จะพัฒนา และจะสามารถรองรับพื้นที่เมืองแต่ละตอนได้

5. อนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนโบราณ

นับแต่พุทธศตวรรษที่ 19 อันเป็นจุดเริ่มต้นของการก่อตั้งเมืองนครศรีธรรมราชยุคปัจจุบัน ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชได้เสื่อมความเจริญ และมรดกทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมเรื้อยมาและได้เหลือร่องรอยมาคราบบนปัจจุบัน

เมืองเก่านครศรีธรรมราช นับเป็นเมืองที่มีลักษณะเฉพาะอันเป็นเอกลักษณ์ของเมืองนั้นคือ ผังเมืองโบราณอันเป็นผลมาจากข้อจำกัดทางภูมิประเทศที่เป็นสันทรายแนวยาว การจัดอาณาบริเวณของเมืองจึงมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวยาว ในปัจจุบันแม้กำแพงเมืองจะถูกทำลายลงไปแต่ขอบเขตเมืองก็ยังสามารถดูได้จากแนวถนนซึ่งล้อมรอบเมืองทั้งสี่ด้าน บริเวณในตัวเมืองนั้นเป็นที่ตั้งของโบราณสถาน และชุมชนพักอาศัยซึ่งยังให้บรรยากาศของชุมชนโบราณอยู่

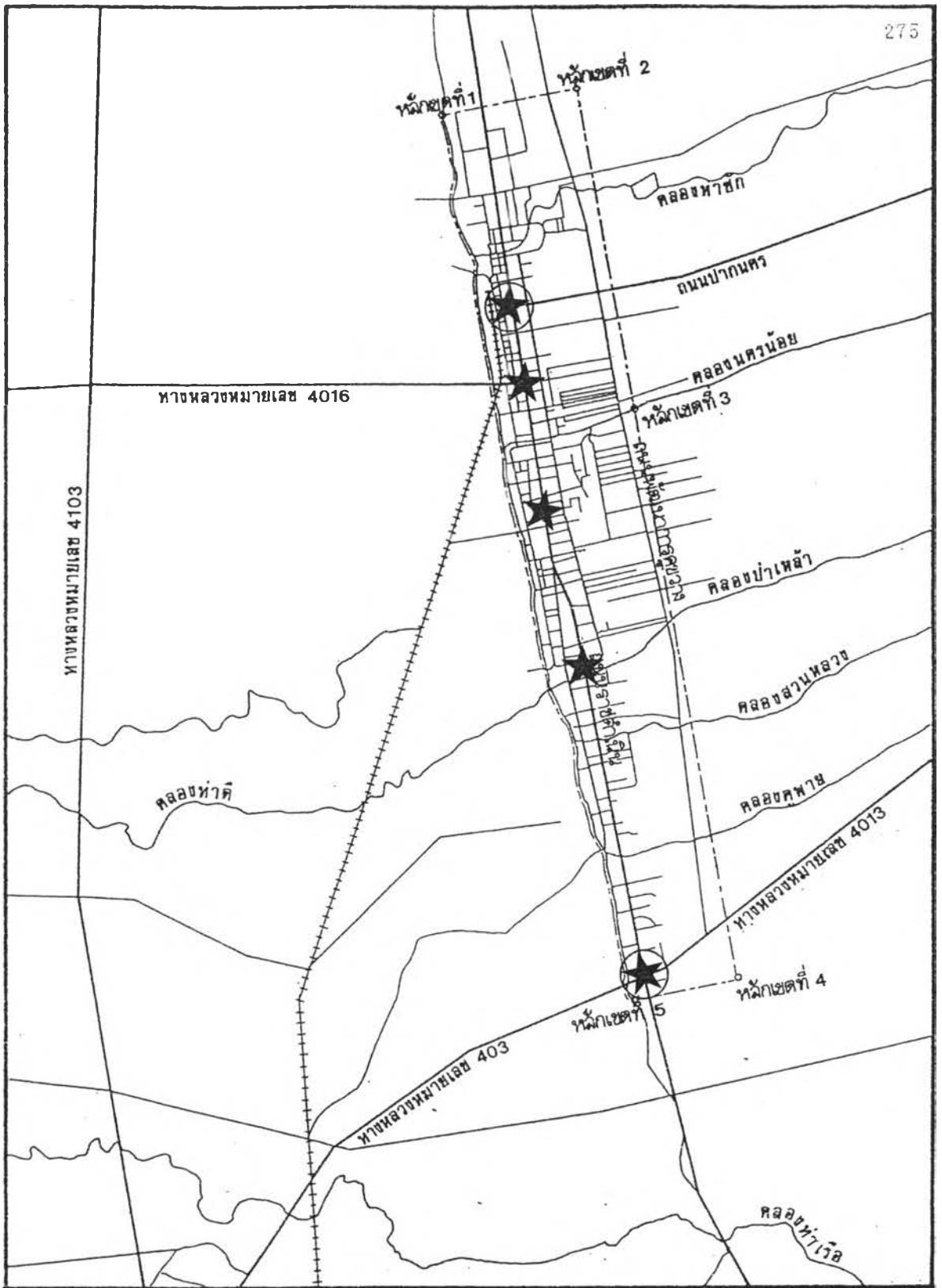
จากสภาพปัญหาที่พื้นที่ในบริเวณเมืองเก่าขาดมาตรการควบคุมเพื่อคงสภาพชุมชนโบราณไว้ และจากการพิจารณาบทบาทในอนาคตของชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชที่จะต้องเป็นเมืองท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จึงควรมีแนวทางในการอนุรักษ์ชุมชนเมืองเก่า ดังนี้

1. กำหนดการใช้ที่ดินเป็นพื้นที่อนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์และโบราณสถาน ซึ่งคลุมพื้นที่เขตเมืองเก่า ตั้งแต่ด้านทิศเหนือบริเวณถนนประจักษ์เหนือ ถึงถนนประจักษ์ใต้ ด้านทิศใต้ และบริเวณถนนศรีธรรมโศก ด้านทิศตะวันออกถึงถนนศรีธรรมราชในด้านทิศตะวันตก

2. ควบคุมรูปร่างลักษณะอาคารภายในเขตอนุรักษ์ โดยใช้พระราชบัญญัติควบคุมอาคารปี พ.ศ. 2522 ในการกำหนดความสูง ลักษณะ และการใช้อาคารให้สอดคล้องกับชุมชน

3. ฟื้นฟูเอกลักษณ์เมืองเก่า เช่น การสร้างกำแพงเมืองขึ้นมาใหม่ในบางด้าน การปรับปรุงคูเมืองขึ้นใหม่ เป็นต้น

แนวทางดังได้กล่าวมานี้เป็นเพียงแนวความคิดกว้าง ๆ ในการอนุรักษ์ ซึ่งจะต้องมีการศึกษาและวางแผนเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูชุมชนเมืองเก่าในรายละเอียดต่อไป

แสดง ศูนย์กลางชุมชนในอนาคต

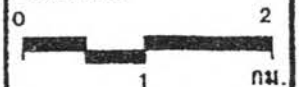
สัญลักษณ์

- ศูนย์กลางหลัก
- ศูนย์กลางรอง

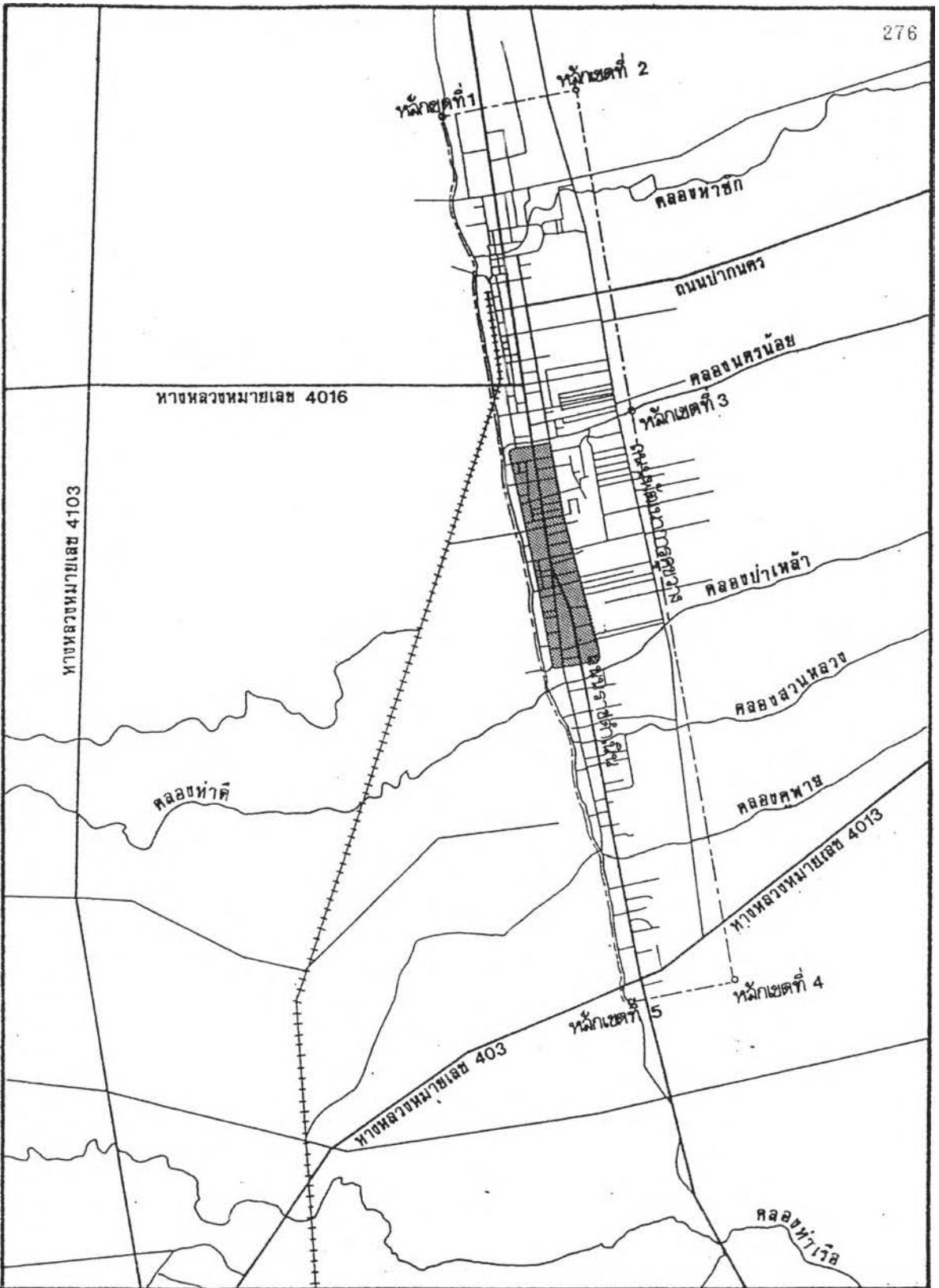
แผนที่ 6.5

มาตราส่วน

การศึกษาวิวัฒนาการและแนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช

แสดง พื้นที่อนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์

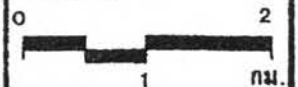
สัญลักษณ์

 พื้นที่อนุรักษ์

แผนที่ 6.6

มาตราส่วน

ทางเลือกที่ 2 : พัฒนาพื้นที่ตามแนวเส้นทางด้านทิศใต้

นับแต่อดีตชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชได้ขยายตัวตามแนวเส้นทางเรื่อยมา จนในปัจจุบัน การขยายตัวของเมืองได้เริ่มออกจากแนวเส้นทางพื้นที่ด้านทิศตะวันตกตามแนวถนนสาย 4016 และพื้นที่ด้านทิศตะวันออกบริเวณถนนพัฒนาการคูขวาง

จากการศึกษาในบทที่ผ่านมาโดยเฉพาะการศึกษารูปแบบพื้นที่ชุมชน จะพบว่าพื้นที่กำลังมีการขยายตัวอยู่ในขณะนี้คือบริเวณชุมชนตลาดหัวอิฐ และบริเวณชุมชนคูขวางซึ่งขาดความพร้อมของพื้นที่ในการรองรับการขยายตัวของเมืองในด้านต่าง ๆ เช่น ระบบการระบายน้ำ การให้บริการประปา อีกทั้งสภาพพื้นที่เป็นกลุ่มต่ำกว่าแนวเส้นทางบริเวณตัวเมืองซึ่งจะประสบปัญหาน้ำท่วมขัง การเข้าไปปลูกสร้างอาคารจะต้องถมพื้นที่ซึ่งก่อให้เกิดการลงทุนเพิ่มขึ้น จึงน่าจะมีทางเลือกในการส่งเสริมพื้นที่อื่น ๆ ที่อยู่บนแนวเส้นทางที่มีความพร้อมของธรรมชาติอยู่แล้วมารับการขยายตัว

เมื่อพิจารณาสภาพพื้นที่ตามแนวเส้นทางที่จะสามารถขยายตัวต่อไปได้นั้น ปรากฏว่าด้านทิศเหนือเป็นที่ตั้งของกองบัญชาการกองทัพภาคที่ 4 เมืองไม่สามารถขยายตัวต่อไปได้อีก จึงเหลือพื้นที่ด้านทิศใต้ตามแนวถนนสาย 4017 ซึ่งเป็นเส้นทางสู่อำเภอหัวไทร เข็สรใหญ่และจังหวัดสงขลา (ดูแผนที่ 6.7) พื้นที่บริเวณนี้เป็นแนวเส้นทางที่ต่อเนื่องมาจากชุมชนเมืองมีสภาพการพักอาศัยเบาบางเนื่องจากมีระยะไกลจากศูนย์กลางเมือง

การพัฒนาเมืองในอนาคตจึงน่าจะหันมาให้ความสนใจและจัดเตรียมความพร้อมของพื้นที่แห่งนี้ในด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เพื่อรองรับและดึงดูดการขยายตัวมาซึ่งทิศทางนี้ โดยไม่จำเป็นต้องไปเอาชนะธรรมชาติ และลงทุนถมพื้นที่ในด้านทิศตะวันออกของเมือง ดังปรากฏในปัจจุบัน

นอกจากนั้นแล้วการส่งเสริมการขยายตัวตามแนวเส้นทางด้านทิศใต้ดังกล่าวนี้เป็นการศึกษาเอกลักษณ์ของเมืองแนวยาว (LINEAR TYPE) ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเมืองนครศรีธรรมราชให้คงอยู่ และโดดเด่นยิ่งขึ้น การพัฒนาพื้นที่บนเส้นทางทางด้านทิศใต้นี้จึงเป็นทางเลือกหนึ่ง ที่ควรได้มีการศึกษา และวางแผนพัฒนาในรายละเอียดต่อไปเพื่อรองรับการขยายตัวของเมือง

สรุป

ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชเป็นชุมชนเก่าแก่ มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน และได้ทิ้งร่องรอยของความรุ่งเรืองให้ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชได้มีการพัฒนามาโดยลำดับควบคู่ไปกับการเติบโตของเมือง แต่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การพัฒนา ก็ได้ทำลายคุณค่าทางประวัติศาสตร์เรื่อยมา เช่น การรื้อกำแพงเมืองเพื่อสร้างถนน การบุกรุกคูเมือง สร้างบ้านพักอาศัย ในขณะที่เดียวกันการขยายตัวของเมืองก็ได้ดำเนินไปโดยขาดการวางแผนและเตรียมการรองรับ

ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชจะต้องขยายตัวเติบโตต่อไป ในขณะที่ปัญหาต่าง ๆ มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น การวางแผนทางในการแก้ปัญหา รองรับการขยายตัวของเมือง และรักษาคุณค่าที่คงามของเมืองไว้เป็นสิ่งจำเป็น การศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดนับเป็นจุดหนึ่งของความคิดที่จะนำไปสู่การแก้ไขต่อไป เพื่อให้การพัฒนาเมืองดำเนินไปอย่างถูกทิศทาง และคุณค่าสำคัญของเมืองยังปรากฏอยู่ โดยที่การอนุรักษ์และพัฒนา จะต้องดำเนินไปพร้อม ๆ กัน